

*Allochtone vrouwen en
vrijwilligerswerk in de ouderenzorg*

**Ontmoet
&
doe goed**

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
1 Inleiding	9
Het probleem	
Allochtone vrouwen en vrijwilligerswerk	
2 Het project Ontmoet en doe goed	11
De aanloop van het project	11
De opzet van het project	12
De werving van deelnemers	13
De zorginstellingen	16
3 Het traject	19
Kennismakingsbijeenkomsten	19
De kick offs	19
De bijeenkomsten	20
De afsluiting	25
4 De resultaten	29
De ervaringen van de zelforganisaties	29
De ervaringen van de zorginstellingen	30
De resultaten voor de deelnemers	31
Conclusies en tips	39

Voorwoord

Het bijzondere aan het project Ontmoet en doe goed is naar mijn mening de verbintenis tussen verschillende groepen uit de samenleving, om elkaar te helpen en van elkaar te leren. Voor allochtone vrouwen die geen werk buitenshuis hebben, is er soms een drempel om Nederlands te spreken. Tegelijkertijd hebben ouderen in Rotterdam vaak behoefte aan extra persoonlijke aandacht. Door de allochtone dames in te zetten als vrijwilligers, snijdt het mes aan twee kanten.

Bij zorgcentrum De Steenplaat in Feijenoord heb ik een feestelijke bijeenkomst mogen meemaken, waar allochtone dames en bewoners van het tehuis elkaar leerden kennen. Onder het genot van Turkse en Marokkaanse hapjes werd er met elkaar gekletst. Wat mij opviel was de positieve sfeer; het was echt gezellig. Tevens vond ik het leuk om te zien dat trainees van de gemeente Rotterdam een bijdrage leverden aan deze bijeenkomsten. Het is voor jonge ambtenaren erg leerzaam om in contact te komen met organisaties als het Platform Buitenlanders Rijnmond, zorginstellingen en buurthuizen.

Als algemeen directeur van de dienst JOS mag ik veel goede initiatieven ondersteunen. Op de korte termijn zijn projecten vaak succesvol, het is soms echter onduidelijk of er op langere termijn ook daadwerkelijk iets is veranderd. Het doet me daarom goed om te horen dat het project Ontmoet en doe goed voor een aantal vrijwilligers een blijvende verandering in hun leven heeft gebracht. Zij zetten het vrijwilligerswerk voort of gaan een opleiding volgen.

Het Platform Buitenlanders Rijnmond heeft belangrijke aanmoediging en ondersteuning geboden, waarvoor ik mijn waardering wil uitspreken. Maar uiteindelijk zijn het de vrijwilligers zelf die het project tot een succes hebben gemaakt. De dames mogen daarom trots zijn op zichzelf!

Ineke Bakker
Algemeen Directeur Jeugd, Onderwijs en Samenleving
Gemeente Rotterdam

Inleiding

In 2008-2009 voerde het PBR (Platform Buitenlanders Rijnmond) het project Ontmoet en doe goed uit in Rotterdam. Ruim tachtig migrantenvrouwen, vooral Turkse en Marokkaanse, deden gedurende een half jaar vrijwilligerswerk in de zorg. Belangrijkste doelen waren de vrouwen de mogelijkheid te bieden Nederlands te spreken en hen kennis te laten maken met vrijwilligerswerk in de zorg. De resultaten stemmen zeer tevreden. Iets meer dan een kwart van de deelnemers wil vrijwilligerswerk blijven doen bij de instellingen.

In deze uitgave vindt u een beschrijving van het project. Ook opgenomen zijn interviews met deelnemers waarin ze vertellen hoe ze Ontmoet en doe goed hebben ervaren en hoe de contacten met de ouderen zijn verlopen. Tot slot komt ook een bewoonster van een zorginstelling aan het woord.

Het probleem

In de gemeente Rotterdam wonen veel Rotterdammers met een taalachterstand, waaronder veel vrouwen. Veel van deze vrouwen volgen een inburgeringstraject. Hoewel ze wel vrijwilligerswerk zouden willen doen, blijkt de stap naar actieve participatie in de samenleving toch te groot. Ze durven niet op een instelling af te stappen en te vragen of ze vrijwilligerswerk mogen doen. Ze zijn bang dat hun taalniveau onvoldoende is en hebben onvoldoende zelfvertrouwen om zich individueel in een 'witte' omgeving te begeven.

Wel willen de vrouwen graag hun taalniveau verbeteren maar ze hebben weinig contacten met autochtonen en weten ook niet hoe ze deze contacten moeten leggen.

Allochtone vrouwen en vrijwilligerswerk

In 2005 is in vier steden onderzocht in hoeverre allochtonen deelnemen aan vrijwilligerswerk en andere vormen van vrijwillige inzet. Het onderzoeksverslag Allochtonen en vrijwilligerswerk (Amsterdam, 2005) laat zien dat allochtonen weliswaar minder vaak actief zijn binnen het georganiseerd vrijwilligerswerk, maar dat ze zich wel op vrijwillige basis inzetten binnen de eigen kring. Contacten buiten de eigen kring zijn niet vanzelfsprekend, zeker niet voor vrouwen.

Het Verwey-Jonker Instituut heeft in opdracht van het Sociaal Platform Rotterdam (SPR) onderzoek verricht naar de wijze waarop allochtone vrouwen in vier Rotterdamse wijken betrokken zijn bij hun buurt en wat voor hen belemmeringen en kansen zijn om te participeren (Rotterdam, 2007). Uit dit onderzoek blijkt dat vrouwen graag willen participeren maar niet de stap durven zetten en dat er weinig ondersteuning voorhanden is die strookt met hun behoeften en talenten. Ook is het voor deze vrouwen belangrijk dat ze vrijwilligerswerk kunnen combineren met de zorg voor de kinderen. Het is dus belangrijk dat het vrijwilligerswerk plaatsvindt tijdens schooltijden.

Het project Ontmoet en doe goed

De aanloop van het project

Het zaadje waaruit het project Ontmoet en doe goed is ontstaan, werd gezaaid tijdens een discussiebijeenkomst van RotterdamIdee, een initiatief van de gemeente Rotterdam. RotterdamIdee verzamelt ideeën van Rotterdammers zelf die bijdragen aan meer binding tussen Rotterdammers, verbetering van taal en onderwijs, zorg voor elkaar, betere opleiding, kansen op werk en bestrijding armoede.

In 2008 werden op verschillende plaatsen in de stad bijeenkomsten gehouden waar ideeën werden verzameld en voorstellen ontwikkeld. Tijdens de bijeenkomst die het PBR organiseerde met de Turkse vrouwenvereniging Safak over het thema participatie vertelden veel vrouwen dat ze een inburgeringstraject hadden doorlopen, maar niet wisten hoe ze verder moesten gaan. Een van de vrouwen merkte op: “We leren de Nederlandse taal wel, maar we spreken het niet. We wonen in een buurt waar bijna alleen maar mensen van Turkse afkomst wonen. Met wie moeten wij Nederlands praten?”

Waarop een ander opperde: “We moeten vrijwilligerswerk gaan doen voor ouderen, zij vinden het leuk om gezelschap te hebben en ze zullen ons niet uitlachen als we de taal niet goed spreken.”

Het PBR vond dit een prachtig idee en werkte het uit tot een projectplan. Het project kreeg de titel ‘Ontmoet en doe goed’.

De doelstellingen van Ontmoet en doe goed

- het vergroten van de participatie van allochtone vrouwen
- het verlagen van de drempel voor allochtone vrouwen naar vrijwilligerswerk
- allochtone vrouwen laten kennismaken met vrijwilligerswerk
- allochtone vrouwen de mogelijkheid bieden Nederlands te spreken om het zo beter te leren
- allochtone vrouwen de mogelijkheid bieden meer te leren over de Nederlandse samenleving
- allochtone vrouwen laten kennismaken met zorginstellingen en haar cliënten

De opzet van Ontmoet en doe goed

Het project Ontmoet en doe goed richt zich op Rotterdammers met een niet-Nederlandse afkomst:

- Niet Uitkeringsgerechtigde (NUG) allochtone ‘verborgen’ vrouwen woonachtig in Rotterdam. Wij beschrijven verborgen vrouwen als vrouwen die niet bij de gemeente geregistreerd staan in het kader van een uitkering, werk of een opleiding
- ex-inburgeringsplichtigen die hun taalniveau verder willen verhogen
- gezinsvormers en gezinsherenigers, vooral opvoeders
- inburgeringsbehoefte

Vrouwen uit deze doelgroep verrichten gedurende een half jaar iedere maand vrijwilligerswerk in een zorginstelling in de buurt. Voor hen is dit een eerste kennismaking met vrijwilligerswerk. Gedurende het traject worden de vrouwen begeleid door de deelnemende zelforganisaties en het PBR. Na ieder bezoek vinden voortgangsgesprekken plaats met de vrouwen.

Halverwege het traject wordt een tussentijdse evaluatie gehouden en wordt met de deelnemers gesproken over de mogelijkheid van meer vrijwilligerswerk, het volgen van een opleiding in de zorg of de mogelijkheden van betaald werk in de zorg.

De tweede doelgroep die met dit project wordt bereikt is de groep ouderen die in zorginstellingen woont, voornamelijk witte senioren. Medewerkers in zorginstellingen hebben vaak weinig tijd voor gezellige contacten. Veel van de bewoners zijn eenzaam. Het project Ontmoet en doe goed betekent voor hen meer aandacht en gezelligheid.

Gewenste resultaten

Het PBR verwacht dat ongeveer 70 procent van de bemiddeling leidt tot participatie als vrijwilliger. 10 Procent van de deelnemers gaat een opleiding volgen en 20 procent van de vrouwen vindt een (parttime) baan.

De werving van deelnemers

Om deelnemers te werven, heeft het PBR eerst gesprekken gevoerd met Turkse en Marokkaanse vrouwenorganisaties. Zij hebben immers een grote achterban en kennen de wensen en behoeften van de vrouwen. Leonieke Schouwenburg, projectleider bij het PBR: “Zelforganisaties kunnen hun achterban veel directer en dus sneller bereiken dan wij. We hebben ook voor deze weg gekozen omdat we vrouwen wilden bereiken die nog niet actief zijn. Als je heel algemeen werft, krijg je vooral vrouwen die al iets doen.”

De zelforganisaties waren meteen enthousiast, maar constateerden tegelijkertijd dat de vrouwen uit hun achterban erg onzeker zijn over hun taalniveau. Leonieke Schouwenburg: “We hebben toen besloten dat we met groepen zouden werken. Dat is heel laagdrempelig. In een groep hebben de vrouwen steun aan elkaar en kunnen vrouwen die de taal beter beheersen anderen helpen.”

Het PBR heeft gesproken met zes zelforganisaties, die allemaal hebben meegedaan. Pembe Bayrak van zelforganisatie De Grote Valk: “Ik vind Ontmoet en doe goed een goed project omdat allochtonen en autochtonen elkaar leren kennen.” Ze vindt het ook belangrijk dat de vrouwen door dit project hun taal konden verbeteren. Gulay Kose, voorzitter van Safak: “Wij organiseren onder meer voorlichtingsbijeenkomsten, huiswerkbegeleiding, taallessen, en een integratiecursus. Er speelden meerdere doelen toen het vorige bestuur besloot mee te werken aan Ontmoet en doe goed. We willen de vrouwen naar buiten krijgen, we willen stimuleren dat ze inburgeren, dat hun taalbeheersing verbetert en we willen een ‘samen’ gevoel stimuleren.”

Bij iedere zelforganisatie is een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd. Op deze bijeenkomsten waren ook de vrijwilligerscoördinatoren van de zorginstellingen aanwezig om te vertellen over vrijwilligerswerk in de zorg.

Daarnaast zijn nog voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd bij groepen vrouwen via zelforganisaties, buurthuizen en kaderleden.

Omdat de ervaring is dat vrouwen uit deze doelgroep graag thuis overleggen voor ze een beslissing nemen, kregen de aanwezigen een informatiebrief mee waarin het project nogmaals werd uitgelegd.

De vrouwen konden zich aanmelden bij de zelforganisaties en de kaderleden.

Zelforganisaties die deelnamen aan Ontmoet en doe goed

Safak, een Turkse vrouwenvereniging
 SAJ, Stichting Samenwerkende Arabische Jongeren
 Beraberlik, een Turkse vrouwenvereniging
 Werkgroep Marokkaanse vrouwen Feijenoord
 Stichting De Noorderster (Turkse vrouwen)
 Stichting De Grote Valk (Turkse vrouwen)

Ook de achterban van de zelforganisaties was enthousiast. De vrouwen zagen deelname aan het project als een goed vervolg op de inburgeringscursussen die ze hadden gevolgd. Gulay Kose noemt nog een argument voor vrouwen om zich aan te melden: "Turkse vrouwen vinden het belangrijk iets goeds te doen voor anderen."

Werving binnen deze doelgroep gaat vaak via mond-tot-mond reclame. Leonieke Schouwenburg: "Als het eenmaal gaat lopen, horen de vrouwen het van elkaar en willen ze ook meedoen. Vrouwen blijken het leuk en fijn te vinden om te helpen. En werken met ouderen is heel veilig. De Turkse en Marokkaanse vrouwen hoefden niet bang te zijn dat ze werden uitgelachen als ze taalfouten maakten."

Naast de directe werving via de zelforganisaties heeft het PBR een wervende brief naar het eigen netwerk gestuurd. Dit leverde een aantal individuele aanmeldingen op. Deze vrouwen hebben zich aangesloten bij de gevormde groepen.

Het enthousiasme van de vrouwen om mee te doen was zelfs zo groot dat binnen de kortste keren een wachtlijst moest worden ingesteld. Leonieke Schouwenburg: "We konden 70 vrouwen laten deelnemen. Er doen nu 84 vrouwen mee."

De deelnemers: 57 Turkse, 25 Marokkaanse en 2 Surinaamse vrouwen.

Elif, deelneemster De Stromen-Meerweide

Op 21 juni 1964 ben ik in Turkije geboren. Toen ik 11 jaar was zijn we naar Nederland verhuisd. Ik ben getrouwd en heb drie kinderen, een jongen van 23 en twee meisjes van 22 en 15 jaar. Mijn kinderen hebben voortgezet onderwijs gevolgd. Ik heb de basisschool gedaan en doe nu vrijwilligerswerk bij Safak. Ik vond het fijn vrijwilligerswerk te doen in Meerweide. Helaas ben ik twee keer ziek geweest.

Ik mocht de nagels van een oude dame verzorgen en heb koffie en thee met de oude dames gedronken. De laatste keer hebben we feest gevierd. Dit deden we met Turkse hapjes en Turkse culturele dingetjes. Het contact met die oude vrouw vond ik het leukst, die was zo heel lief en zacht! Ik heb eerder vrijwilligerswerk in een tehuis gedaan, daar praatte ik met Turkse ouderen. Dat was voor die oude mensen wel heel fijn om in hun eigen taal te kunnen spreken. Maar voor mij was dit vrijwilligerswerk goed, want nu moest ik Nederlands spreken en hierdoor leer ik dat beter. Ik zou hier ook graag mee doorgaan als dat kan, want het is erg leuk en ik leer er veel van, vooral Nederlands.

De zorginstellingen

Na de gesprekken met de zelforganisaties volgden gesprekken met zorginstellingen: De Stromen (locatie Meerweide en locatie Hoppesteyn) en Humanitas (locatie Bergweg en locatie De Steenplaat). Ook deze waren enthousiast. Zorginstellingen zijn erbij gebaat dat hun vrijwilligersbestand groter wordt en ze willen graag dat hun cliëntenbestand kleurrijker wordt. Vrijwilligers uit andere culturen kunnen eraan bijdragen dat ook allochtone ouderen vertrouwd raken met deze instellingen.

Deelnemende zorginstellingen

Humanitas: locatie Bergweg (deelgemeente Noord) en locatie De Steenplaat (deelgemeente Feijenoord)

De Stromen: locatie Meerweide (deelgemeente IJsselmonde) en locatie Hoppesteyn (deelgemeente Kralingen-Crooswijk)

“We wilden graag meedoen met dit project,” zegt Rietje Koole, coördinator Welzijn van Humanitas-Bergweg. “Humanitas is voor alle bewoners in de omgeving. We willen een afspiegeling zijn van de mensen die in de buurt wonen. Onze huidige bewoners zijn overwegend ‘wit’. We willen ook graag laten zien wat we doen, we willen de deuren openzetten.”

Hennie Brouwer, coördinator vrijwilligers van Humanitas-De Steenplaat: “Bij Humanitas willen we alles uitproberen. Onze medewerkersbestand is heel multicultureel en onze bewoners zijn al gewend aan mensen uit andere culturen.”

Louisa Lambillion, coördinator vrijwilligers bij Hoppesteyn: “We vonden het een verrijking voor de bewoners. Het project kwam met een eigen budget voor activiteiten, dat betekende dus meer activiteiten voor de bewoners. De deelnemers waren Turken en Marokkaans. Hoppesteyn is net gestart met een Marokkaanse inloop. Turken en Marokkanen zijn voor ons een toekomstige doelgroep.”

Agnes Bonnen, coördinator vrijwilligers van verpleeg- en verzorgingshuis Meerweide: “Het leek ons een leuk initiatief omdat de vrouwen zelf activiteiten zouden organiseren. Wij dachten aan nieuwe activiteiten, zoals handwerken, bakken en koken. En dat is natuurlijk leuk voor onze cliënten.”

Samenwerking met Pluspunt

Pluspunt, het expertisecentrum voor senioren en participatie, is vanaf het begin betrokken geweest bij het project en heeft haar expertise op het gebied van ouderen ingebracht. Dit is verwerkt in de reflectiecontacten, in de interviews met de deelnemers en begeleidsters en in de methodiekbeschrijving.

Oznur, deelnemster Humanitas-Bergweg

Oznur (32) is geboren in Turkije. Ze heeft alleen vijf jaar basisschool. Op zestienjarige leeftijd is ze als echtgenote naar Nederland gekomen. Ze heeft drie kinderen en werkt vijf avonden per week als schoonmaakster. Verder werkt ze op de tussenschoolse opvang van de basisschool van haar kinderen. Hierdoor heeft ze niet veel tijd over voor andere activiteiten.

Via haar werk heeft ze veel contact met Nederlanders. Ze kent ook enkele oudere mensen. Ze houdt erg veel van oudere mensen en zou te zijner tijd graag in de bejaardenzorg willen werken. Haar kinderen moeten dan eerst ouder en zelfstandiger zijn.

Ze deed mee aan het project omdat het goed is voor haar Nederlands en ze leert graag nieuwe dingen.

In het begin keken sommige bewoners een beetje vreemd naar haar hoofddoek, maar later bleek het geen probleem te zijn. Een bewoner merkte op dat vrouwen die een hoofddoek dragen ook LIEF zijn.

Ze heeft op de kamers met bewoners gepraat over van alles en nog wat, onder meer veel over de kinderen en kleinkinderen. Ze vond het erg leuk en de bewoners hebben het ook gewaardeerd. Met enkele bewoners heeft ze buiten gewandeld. Dat was een feest, want sommige bewoners komen bijna nooit buiten. Voor Valentijnsdag heeft ze tijdens de activiteitenbijeenkomsten meegeholpen kaartjes te maken.

Oznur: “Als ik later oud ben, wil ik ook graag geholpen worden.”

Het traject

Het hele traject van Ontmoet en doe goed duurde zes maanden. De vrouwen deden in die periode een keer per maand, dus in totaal zes keer, vrijwilligerswerk bij de zorginstelling waaraan ze gekoppeld waren. Voorafgaand vond in iedere instelling een kennismakingsbijeenkomst en een kick off plaats.

Kennismakingsbijeenkomsten

Omdat de vrouwen onbekend waren met de instellingen was de eerste bijeenkomst een kennismakingsbijeenkomst. De vrouwen werden ontvangen door de vrijwilligerscoördinatoren die ze tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten al hadden ontmoet. Ze kregen informatie over de instelling, het vrijwilligerswerk en leerden tijdens een rondleiding het huis, de bewoners en de activiteiten kennen. Voor de meeste vrouwen was dit bezoek een eye-opener. De vrouwen vonden het veel leuker dan ze hadden verwacht. Migranten hebben bepaalde vooroordelen over zorginstellingen, ze denken dat Nederlanders daar hun ouderen in opsluiten. Ze waren erg verbaasd dat er ook allerlei andere voorzieningen waren zoals de kapper en de schoonheidsspecialist. In Hoppesteyn startte het traject met het vertonen van een voorlichtingsfilm en een rondleiding, met ongeveer 25 deelnemers. Louisa Lambillion: "In de film over Hoppesteyn wordt verteld hoe we werken en wat vrijwilligerswerk bij ons inhoudt. Maar de film bleek niet echt aan te slaan. Bij deze vrouwen werkt het beter als ze iets zelf ervaren. De rondleiding zelf werkte wel goed. Ze waren erg geïnteresseerd in alles wat ze zagen."

De kennismakingsbijeenkomst was een belangrijke stap. De deelnemers hadden van tevoren een vrij negatief beeld over zorginstellingen en hen was nog niet duidelijk wat voor vrijwilligerswerk ze er zouden kunnen verrichten. Na het bezoek waren de vrouwen veel positiever over zorginstellingen en was hun enthousiasme om zich in te zetten gegroeid.

De kick offs

Na de kennismaking werd in iedere instelling in november en december 2008 een kick off bijeenkomst georganiseerd. Er was voor gekozen om van het eerste bezoek een feestelijke bijeenkomst te maken waarin de vrouwen en de bewoners kennis met elkaar konden maken.

Trainees van de gemeente Rotterdam die ook een sociaal project moesten uitvoeren, hielpen mee met de organisatie van de kick offs.

De vrouwen richtten een ruimte in de zorginstelling in met voorwerpen uit hun eigen cultuur. Ook hadden ze lekkere hapjes uit de eigen cultuur meegenomen.

De vrijwilligerscoördinatoren zorgden ervoor dat er ook bewoners naar de ruimte

kwamen. Deze werden door de deelnemers naar hun plaats begeleid. De vrouwen zorgden voor koffie en hapjes en gingen verspreid zitten tussen de ouderen. De sfeer was meteen ontspannen en gezellig.

In totaal namen ongeveer 190 ouderen, 76 vrouwen en 60 personeelsleden deel aan de kick offs.

De kick off van Hoppesteyn vond plaats in het restaurant. De deelnemers hadden hapjes meegenomen uit de eigen cultuur en een kleine expositie ingericht met voorwerpen uit hun cultuur. Er kwamen veel bewoners op de bijeenkomst af. “Ze vonden het super,” zegt Louisa Lambillion. “Iedere activiteit met eten en drinken valt in de smaak.”

Voor het PBR waren de kick offs een goede gelegenheid om het project onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Er zijn berichten verschenen in het AD, de Metro, in huis-aan-huis bladen en in kleine buurtkranten.

De bijeenkomsten

Na de kick offs hebben bij iedere zorglocatie een vertegenwoordiger van de vrouwen, de vrijwilligerscoördinator van de instelling en een projectmedewerker van het PBR besproken hoe het verdere bezoek van de deelnemers ingericht zou worden.

Hiervoor zijn twee vormen gebruikt:

1. In twee zorginstellingen werd afgesproken dat de vrouwen zelf met ideeën konden komen over wat ze wilden gaan doen met de ouderen. Iedere maand stemden deze groepen dit een week voor hun komst af met de vrijwilligerscoördinator. Bij deze aanpak lag het initiatief bij de vrouwen. Ze bleven als groep bij elkaar en boden iets aan waarmee ze vertrouwd waren.

In de loop van het project konden de vrouwen steeds zelfstandiger met de ouderen in contact komen.

Deze methode werkt goed bij vrouwen die nog ver van vrijwilligerswerk afstaan.

2. In de andere twee zorginstellingen werden de vrouwen verdeeld in kleinere groepjes en hielpen in verschillende huiskamers met de begeleiding van de ouderen. Ze speelden spelletjes en knutselden met hen, wandelden met hen of praatten met hen. Bij de verdeling in kleinere groepjes werden vrouwen die wat moeite hadden met de taal ingedeeld bij vrouwen die beter Nederlands spraken.

In deze methode maakten de vrouwen direct kennis met vrijwilligerswerk zoals dat binnen de zorginstellingen bestaat. Ze draaiden mee op verschillende afdelingen met andere vrijwilligers en activiteitenbegeleiders en hadden van meet af aan direct contact met de ouderen. Naarmate het project vorderde, groeiden ze hierin. Tijdens het project hebben ze twee keer een grotere activiteit aangeboden aan de ouderen, zodat er ook ruimte was voor eigen ideeën. Deze methode past goed bij vrouwen die al wat opener zijn en gemakkelijker contact maken met ouderen.

In de praktijk werden de maandelijkse bezoeken van de vrouwen aan de zorginstel-

lingen gevarieerd ingevuld, afhankelijk van de initiatieven van de vrouwen en de mogelijkheden die er waren binnen de zorginstellingen.

Bij Meerweide werden de vrouwen verdeeld in kleinere groepjes en hebben ze geholpen in de verschillende huiskamers in het tehuis. Deze groep vrouwen was nog erg onzeker en vond het moeilijk zelf met ideeën voor activiteiten te komen.

In twee andere instellingen, Humanitas-Bergweg en De Steenplaat, ontstond een mix. De vrouwen hielpen bij bestaande activiteiten maar kwamen ook regelmatig met eigen initiatieven. Zo hebben ze gezamenlijk geknutseld of met de ouderen een tafelkleed geborduurd dat als herinnering is achtergebleven in de zorginstelling. Ook hebben de vrouwen de ouderen kennis laten maken met activiteiten uit hun eigen cultuur zoals het maken van henna tatoeages en Turks borduren. Bij Humanitas-Bergweg hebben de vrouwen paasdecoraties gemaakt voor het restaurant.

Elke aanpak had voor- en nadelen. In de eerste aanpak, waarbij de vrouwen werden verdeeld over de huiskamers, namen ze zelf minder initiatief maar was het contact met de bewoners veel intensiever omdat ze iedere keer met dezelfde mensen te maken hadden. Sommige vrouwen hebben een goede band opgebouwd met de ouderen en deze raakten gehecht aan hun bezoeken.

In Meerweide hebben zeventien vrouwen meegedaan aan het project. De deelnemers zijn in groepjes gekoppeld aan een activiteitenbegeleider op een afdeling en hielpen mee met reguliere activiteiten.

Bij de mix was het voordeel dat de vrouwen zelf met ideeën voor activiteiten kwamen en heel persoonlijk contact hadden met de ouderen. Bij Hoppesteyn zijn de activiteiten die altijd al werden georganiseerd, zoals pannenkoekenbakken en handwerken, omgezet naar de Turkse en Marokkaanse cultuur. Zo zijn er Turkse pizza's gemaakt en hebben de vrouwen eigen handwerkjes meegebracht.

Louisa Lambillion: “De taalvaardigheid viel erg mee, de vrouwen konden gesprekjes voeren met de bewoners. Er is veel uitgewisseld over de eigen cultuur. De vrouwen hebben met de bewoners gepraat over onder meer opvoeding en hoofddoeken.”

Hennie Brouwer van Humanitas-De Steenplaat: “Ik had in het begin iets van o jee, een groep van dertig vrouwen, hoe ga ik dat aanpakken? Maar ze wilden graag dingen in een groep doen en dat was voor ons wel prettig.”

Op de eerste bijeenkomst in De Steenplaat is de vrouwen gevraagd wat ze zouden willen doen. Het bleek dat ze het liefst een praatje wilden maken met de ouderen. De deelnemers hebben iedere maand een activiteit met de bewoners gedaan, zoals cake bakken en met de bewoners een tafelkleed borduren. Ook waren er vrouwen die bij de bewoners op bezoek gingen en bijvoorbeeld een wandeling met hen maakten.

De laatste aanpak, waarbij de vrouwen maandelijks met een nieuwe activiteit kwamen, was goed voor hun betrokkenheid. Vooraf was er regelmatig contact met

Saliha, deelneemster Humanitas-De Steenplaat

Saliha (44) is geboren in Turkije. Ze kan zich redelijk tot goed uitdrukken in het Nederlands. Soms mist ze een woord, maar met een omschrijving komt ze er wel. In Nederland heeft ze een jaar les gehad op het Albeda College, later volgde ze bij KALEOS Educatie een taalcur-sus. Voor haar uitkering moet ze een inburgeringscursus volgen.

Ze heeft twee oudere broers en twee jongere broertjes. Haar vader is overleden en werkte in een apotheek, als een soort assistent en dat wil zou Saliha ook willen. Haar moeder woont in Turkije bij een van haar broers. Een oudere broer woont met zijn Turkse vrouw in Gorinchem.

Na de lagere school heeft Saliha het lyceum gedaan. Daarna is ze begonnen met een oplei-ding Engelse taal- en letterkunde aan de universiteit, maar is na een jaar gestopt omdat ze ging trouwen. In het kader van gezinshereniging is zij twaalf jaar geleden naar Nederland gekomen.

Uit haar eerste huwelijk heeft ze een zoon die nu 21 jaar is en aan de Erasmus Universiteit fiscale economie studeert. Uit het tweede huwelijk heeft zij twee zoons van 12 en 9 jaar die nog op de basisschool zitten en die bij haar wonen. "Ik heb een hart van 200 jaar," zegt ze, waarmee ze wil aangeven dat ze erg veel heeft meegemaakt in huwelijken en met haar gezondheid.

Van het project Ontmoet en doe goed hoorde ze in het buurthuis waar ze op eigen initiatief heen is gegaan. Ze doet er vrijwilligerswerk, helpt anderen met het invullen van formulie-ren. In 2008 is ze begonnen met Ontmoet en doe goed, bij Humanitas-De Steenplaat. Via coördinator Hennie Brouwer doet ze soms huisbezoeken of helpt in het restaurant van het zorgcentrum. Ook knutselt ze met ouderen, soms maakt ze een praatje met iemand of ze maakt een wandelingetje met een bewoner, waarbij ze een boeketje bloemen plukt. Saliha: "De mensen zijn dan blij en dan ben ik ook blij." Ze maakt liever huisbezoeken dan dat ze in het restaurant werkt. Het liefst gaat ze naar steeds weer andere mensen, want ze wil steeds nieuwe dingen meemaken.

Wat de toekomst betreft zou Saliha het liefst een opleiding willen volgen en een echte baan hebben als apothekersassistente, maar dan moeten eerst haar gezondheidsproblemen zijn overwonnen. Naast haar opleiding wil ze vrijwilligerswerk blijven doen en een project Ne-derlands als tweede taal volgen. Daarnaast heeft ze het druk met de opvoeding van haar zoontjes. Ze wil graag flexibel ingezet worden en meerdere dagen werken in de zorgsector, maar het uiteindelijke doel is toch apothekersassistente.

Sumbul, deelneemster Humanitas-Bergweg

Sumbul (24) is ongeveer twee jaar geleden als echtgenote vanuit Turkije naar Nederland gekomen. Ze heeft alleen basisschool. Na haar aankomst in Nederland heeft ze enige tijd in de kassen gewerkt. Ze heeft nog geen kinderen en wil er voorlopig ook niet aan begin-nen. Haar doel is het leren van de Nederlandse taal. Ze volgt nu een aantal maanden les bij Senata en hoopt binnenkort niveau 1 te halen. Ze volgt een cursus in het buurthuis en gaat naar de sportschool. De contacten met haar burens zijn goed, maar de taal is een probleem. Ze ontmoet nooit Nederlandse ouderen.

Ze heeft in het verzorgingstehuis enkele dames op hun kamer bezocht en meegeholpen in de kantine. Het contact met de ouderen vond ze erg leuk. Ze houdt van praten en ze vond het heerlijk als ze begrepen werd door de bewoners en dat zij haar leuk vonden.

Het viel haar op dat Nederlandse ouderen bijna geen bezoek krijgen. In Turkije is dat anders.

Sumbul wil graag doorgaan met het project, eventueel een of twee keer per week. Ze weet dat het goed is voor haar taalvaardigheid.

In de toekomst wil ze graag een opleiding gaan volgen in de kinderopvang, verzorging of voor kapster.

de zorginstelling over mogelijke activiteiten, zodat de vrouwen ook betrokken waren bij de voorbereiding van het bezoek. Het nadeel van steeds verschillende activiteiten was dat het iedere keer afwachten was of zich ouderen aanmeldden voor de activiteiten. En de contacten die ontstonden waren minder intensief omdat het steeds andere ouderen waren die meededen. Wel was er voldoende gelegenheid om met elkaar te praten over de verschillende activiteiten en van elkaar te leren.

Dit was het geval bij Humanitas-Bergweg. Vrijwilligerscoördinator Rietje Koole heeft eerst gesprekken met de deelnemers gevoerd over wat ze zouden willen doen. “Ze wilden in ieder geval graag iets in groepjes doen, onder meer omdat een aantal van hen de Nederlandse taal onvoldoende beheerste. Ze wilden graag iets creatiefs doen, koken of klusjes doen voor iemand, zoals boodschappen.”

Rietje Koole heeft verschillende activiteiten op poten gezet waaraan de vrouwen mee konden werken. Probleem was vaak dat er nauwelijks bewoners waren die zich opgaven voor de activiteiten. Dit had overigens niets met de Turkse vrouwen te maken. “Onze bewoners komen niet zo snel op nieuwe activiteiten af,” zegt Rietje Koole. “Het lijkt wel alsof er een verzadiging is opgetreden.”

De vrouwen hebben onder meer een spelletjesmiddag begeleid voor cliënten van Pameijer, een instelling voor geestelijke gezondheidszorg.

Bij alle instellingen moesten de ouderen bij de eerste bezoeken erg wennen aan de aanwezigheid van een grote groep vrouwen uit andere culturen. Slechts enkele ouderen bleven tot het eind van het project moeite hebben met de cultuurverschillen.

Uit de reflectiecontacten met de vrouwen en de vrijwilligerscoördinatoren bleek dat vooral activiteiten rondom bakken en borduren gewaardeerd werden. Beide groepen houden van bakken en het uitwisselen van recepten en ingrediënten. Deze activiteit leidde tot intensieve contacten en gesprekken. Ook bij het knutselen en het borduren kwamen gedeelde interesses naar voren.

Feestelijke afsluiting

Overall is het traject feestelijk afgesloten met een bijeenkomst met Marokkaanse en Turkse hapjes. De deelnemende vrouwen kregen een kleine attentie en een certificaat. Leonieke Schouwenburg: “Zo’n certificaat is heel belangrijk voor de vrouwen. Ze hebben echt een grote stap genomen en merken graag dat hun inzet wordt erkend en gewaardeerd. Deze vrouwen hebben nauwelijks opleiding genoten. Vaak is dit de eerste keer dat ze een dergelijk certificaat ontvangen.”

De begeleiding

De deelnemers aan Ontmoet en doe goed hadden weinig tot geen ervaring met vrijwilligerswerk. De vrouwen die wel ervaring hadden, hadden dit opgedaan binnen de eigen kring. Ook waren ze niet bekend met Nederlandse zorginstellingen, de meesten waren er nog nooit binnen geweest. Al deze factoren maakten een goede begeleiding noodzakelijk.

Begeleiding vond plaats op verschillende niveaus. Iedere groep vrouwen had vanuit de zelforganisatie een eigen begeleidster: een vrouw uit de eigen groep die bekend en vertrouwd was. De begeleidster hield contact met de vrouwen over de bezoeken, de activiteiten die ze wilden gaan doen en motiveerde hen om daadwerkelijk te gaan. Ook onderhielden ze de contacten met de vrijwilligerscoördinatoren van de zorginstellingen over activiteiten en mogelijkheden tijdens de bezoeken.

Ontmoet en doe goed had zes begeleidsters, afkomstig uit de zes deelnemende zelforganisaties, die zelf weer intensief werden begeleid door de projectcoördinatoren van het PBR.

Bij de zorginstellingen waren de vrijwilligerscoördinatoren het aanspreekpunt voor de begeleiders en het PBR. Het PBR had regelmatig contact met hen over de voortgang van het project en de knelpunten. In de aanloop van het project is ook met de vrijwilligerscoördinatoren gesproken over hun verwachtingen en wensen. Tijdens het project is steeds gekeken of het project hier nog aan voldeed.

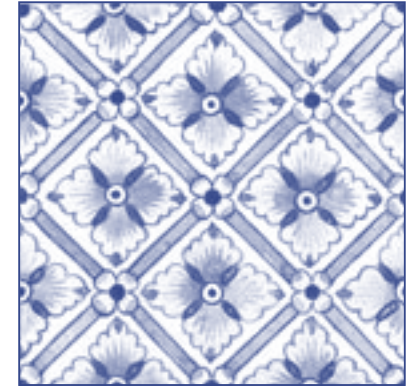
Tussentijds hebben ook enkele gesprekken plaatsgevonden met de begeleiders van de vrouwen, het PBR en de vrijwilligerscoördinatoren.

Binnen de zorginstellingen waren verschillende activiteitenbegeleiders betrokken bij de daadwerkelijke begeleiding van de vrouwen tijdens de activiteiten. Deze begeleiders hadden regelmatig overleg met de vrijwilligerscoördinatoren en incidenteel met de projectcoördinatoren van het PBR.

Hacer M., deelneemster De Stromen-Meerweide

Ik ben op 21 juni 1971 in Turkije geboren en was nog heel klein toen we naar Nederland verhuisden. Omdat mijn ouders dan weer een paar maanden in Nederland waren en dan weer een paar maanden in Turkije ben ik nooit naar school geweest. Mijn vader vond dat kennelijk niet nodig of misschien lastig. Maar ik was en ben heel erg nieuwsgierig, waardoor ik toch heel veel geleerd heb. Lezen heb ik bijvoorbeeld geleerd door veel naar de ondertitelingen op de televisie te kijken. Hoe ik het geleerd heb weet ik niet meer, maar ik kan goed schrijven. Ook lees ik graag boeken. Ik ben getrouwd en heb drie kinderen, een zoon van bijna 16 en 2 dochters van bijna 12 en bijna 9 jaar. Ze zijn allemaal in dezelfde maand jarig. Ik heb in de oudercommissie van de basisschool gezeten en heb veel zelf geleerd. We hebben een eigen zaak en ik help mijn man regelmatig in de zaak. Ik ben ook vrijwilligster bij Safak.

Een paar jaar geleden heb ik in Charlois als vrijwilligster in een verzorgingshuis gewerkt. Dat was mijn kennismaking met Nederlandse ouderen. Ik heb ook een Nederlandse vriendin, maar doe vrijwilligerswerk om nog beter Nederlands te leren en uit nieuwsgierigheid. We gingen een keer per maand met drie auto's en vijftien dames naar zorgcentrum Meerweide. Daar werden we verdeeld in drie groepjes van vijf dames. Samen met een man-

nelijke begeleider gingen we bij oude dames spelletjes doen. De oude dames waren eerst erg afwachtend, ze keken niet zo warm. Een paar dames wilde eerst niet meedoen, later wel. We deden een spel en de dames waren verbaasd dat wij zoveel wisten. Gaandeweg vonden ze ons aardiger. Een andere keer brachten we ons eigen handwerk mee. Ik was een sjaal aan het breien. De dames bewonderden ons werk en vonden het mooi. Toen keken ze ons warm aan! De laatste keer was het feest en kregen wij cadeautjes. Van Safak kreeg ik een hoofddoek. Daar heb ik al heel veel van en daarom gaf ik mijn hoofddoek aan een oude dame. Die was er erg verrast en blij mee.

We bleven meestal twee uur, maar de dames wilden graag dat we langer bleven, zo gezellig vonden ze het. We hebben ook Turkse koekjes meegenomen, dat vonden ze lekker en ze wilden graag weten hoe we die gemaakt hadden.

Wat ik vooral geleerd heb van dit vrijwilligerswerk is dat het respect hebben voor de oudere, wat in onze Turkse cultuur heel normaal is, ook hier begrip en vertrouwen kweekt. Want ik kon gewoon mezelf blijven. Ik zou er graag mee doorgaan, maar weet niet of dat kan. Ik heb mijn rijbewijs, ik fiets en ik voel me 18!

Resultaten

De ervaringen van de zelforganisaties

Pembe Bayrak van zelforganisatie De Grote Valk merkte in het begin dat er vooroordelen bij de bewoners waren over hoofddoeken, maar dit veranderde snel toen men elkaar leerde kennen. Ze vindt dat het project veel vooroordelen uit de weg heeft geruimd, aan beide kanten. Ook biedt het de vrijwilligers een kans hun talenten te ontwikkelen en eventueel later via een opleiding een betaalde baan te vinden. Ook voor de deelnemers heeft het veel betekend. Pembe Bayrak ontdekte dat een van haar vrijwilligers nog nooit buiten haar wijk was geweest. Toen ze voor het tweede bezoek een andere route namen werd deze vrijwilligster ongerust, ze wist niet dat je het doel via verschillende routes kon bereiken.

De begeleiding binnen het huis verliep niet altijd helemaal vlekkeloos. Ze moest zelf helpen om de bewoners benaderen, waardoor de deelnemers niet steeds dezelfde bewoners konden bezoeken.

Zeventien leden van Safak namen deel aan het project. De vrouwen werden gekoppeld aan verpleeg- en verzorgingshuis Meerweide in IJsselmonde. Hoewel de vrouwen in deelgemeente Feijenoord woonden, was de afstand geen bezwaar. Gulay Kose, voorzitter van Safak, vertelt dat het goede doel - andere mensen een plezier doen met je komst en belangstelling - het belangrijkste was voor de deelnemende vrouwen. Daarnaast wilden ze erg graag iets laten zien van en vertellen over de Turkse gemeenschap.

De eerste ontmoeting vond plaats in een grote zaal, met alle deelnemers en geïnteresseerde bewoners. De bewoners konden vragen stellen over Turkse gebruiken en gewoonten zoals de hoofddoek en de ramadan. De vrouwen vonden het leuk om alle vragen te beantwoorden. De volgende bezoeken vonden plaats in aparte huiskamers met ongeveer tien bewoners, begeleiding en drie of vier deelnemers.

Gulay Kose vindt het teleurstellend dat er toch nog zoveel vragen waren over de hoofddoek: "Wij voelden ons als Turkse vrouwen niet gekend." Toch kijkt ze met plezier terug op het project: "Alles is leuk geweest."

Ze benadrukt dat de twee doelen, vergroten van de taalbeheersing en anderen een plezier doen met je komst en belangstelling, ruimschoots zijn gehaald. "We hebben ons laten zien," zegt ze. Ze vindt dan ook dat deze activiteit moet doorgaan en wellicht zelfs twee keer per maand in plaats van een keer.

De ervaringen van de zorginstellingen

Met de zorginstelling was afgesproken dat ieder een plek zou creëren voor ongeveer vijftien vrouwen. Omdat er meer aanmeldingen waren dan verwacht heeft iedere instelling twintig vrouwen onder haar hoede genomen. In elk van de vier instellingen is het werken met een groep op een andere manier opgelost zoals in het vorige hoofdstuk staat beschreven.

Het werken met groepen vrijwilligers was nieuw voor de instellingen. Rietje Koole: “Ontmoet en doe goed wijkt erg af van ons reguliere vrijwilligerswerk waar mensen zich zelf aanmelden als vrijwilliger. Een groep als deze is dus anders dan de normale gang van zaken.”

Op verschillende manieren was het wennen aan elkaar. Louisa Lambillion van Hoppesteyn: “Een lastig punt bijvoorbeeld was dat de vrouwen alleen maar ’s ochtends konden omdat ze schoolgaande kinderen hebben. Terwijl bij een zorginstelling de activiteiten vooral ’s middags georganiseerd worden.”

De kloof tussen de beelden die zorginstellingen hebben over vrijwilligers en vrijwilligerswerk en de inzet die de deelnemers van Ontmoet en doe goed konden bieden, bleek soms groot. Agnes Bonnen van Meerweide had verwacht dat de vrouwen zelf meer activiteiten zouden organiseren. “Helaas is er vrij weinig van terecht gekomen. Ze hebben weinig extra en eigen activiteiten georganiseerd, maar hebben vooral meegedraaid met al bestaande activiteiten. Ze hebben zelf geen initiatief genomen en dat is jammer.

“Ik had er meer van verwacht,” zegt Louisa Lambillion heel eerlijk. Ze vindt dat het niveau gedurende het hele traject laag is gebleven. “De vrouwen wilden gezellig iets leuks komen doen en daar is het dan ook bij gebleven.”

Alle vrijwilligerscoördinatoren merken op dat het begeleiden van dit soort vrijwilligers veel tijd en inzet vraagt. Omdat de vrouwen niet gewend waren aan vrijwilligerswerk wisten ze niet goed wat er van hen verwacht werd. Ze waren niet bekend met de werkwijze binnen zorginstellingen en hun taalvaardigheid was soms beperkt.

Hoewel het haar extra tijd heeft gekost, is Rietje Koole tevreden over Ontmoet en doe goed. “Ik vind het een geslaagd project. Ik heb er veel van geleerd, ook over hoe je met andere culturen omgaat. De vrouwen hebben ook veel geleerd. Want hoewel wij bij Humanitas een ja-cultuur hebben, is niet alles mogelijk. De vrouwen hebben geleerd dat als je iets wilt in een organisatie, je het eerst moet bespreken. Zo wilden ze op de afsluitende bijeenkomst graag Turkse koffie maken om te laten zien hoe ze dat deden. Wij moesten dus eerst regelen dat er water gekookt kon worden op een campinggas-

stel, zonder dat het brandalarm afging.”

Rietje Koole vond het vooral heel waardevol dat de vrijwilligsters hebben gekookt bij de algemene dagverzorging. “De vrouwen zochten echt contact met de bewoners, ze gaven hen echt aandacht. Dat doen lang niet alle vrijwilligers. Ze vertelden over hun eten en hebben liedjes gezongen met de bewoners.”

Ook bij de andere zorginstellingen was men heel enthousiast over de positieve manier waarop de deelnemers ouderen benaderden. Hennie Brouwer van Humanitas-De Steenplaat: “Deze vrouwen hebben vaak meer respect voor ouderen dan Nederlanders. Ze spreken hen altijd aan met u, terwijl Nederlanders meestal tutoyeren.” Louisa Lambillion vertelt dat het haar opviel dat de vrouwen erg lief waren voor de ouderen. “Ze zijn vriendelijk en verzorgend. Ze maken echt oogcontact met de bewoners en raken hen ook aan. Voor onze bewoners is het echt een verrijkende ervaring geweest.”

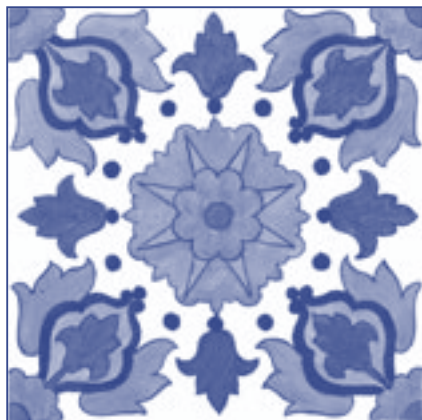
Andersom gold het trouwens ook. Agnes Bonnen van Meerweide: “Onze cliënten waren zelf ook erg geïnteresseerd in de vrouwen.”

De resultaten voor de deelnemers

Bij een grote groep vrouwen is dankzij Ontmoet en doe goed de binding met vrijwilligerswerk gegroeid. De vrouwen voelden zich steeds meer thuis in de zorginstellingen, voelden zich steeds beter op hun gemak met de bewoners en het contact met de begeleiders en andere vrijwilligsters groeide. Het vrijwilligerswerk begon een deel te worden van hun dagelijks leven.

Omdat bijna alle vrouwen ingedeeld waren bij een zorginstelling bij hen in de buurt, is de drempel om door te blijven gaan laag. Bij alle zorginstellingen hebben vrouwen intussen afspraken gemaakt om er actief te blijven. Sommigen met het doel hun taal te verbeteren, anderen om meer onder de mensen te komen of gewoon omdat ze het leuk vinden. Deze afspraken variëren van wekelijks vrijwilligerswerk in bijvoorbeeld de keuken of de activiteitenruimte tot maandelijks bezoeken om te gaan wandelen of bakken.

De vrouwen die deelnamen aan het project wilden iets betekenen voor ouderen en iets aan hun eenzaamheid doen. Het was de taak van de begeleiders om ervoor te zorgen dat er binding tot stand kwam tussen de vrouwen en de ouderen. In een aantal gevallen gebeurde dit heel snel. In Humanitas-Bergweg bijvoorbeeld maakte een van de Turkse deelnemers tijdens het eerste bezoek al kennis met een oudere vrouw met wie het goed klikte. De deelnemer wilde met dit project haar Nederlands verbeteren en meer contacten opbouwen met andere mensen. De oudere dame bood aan haar te helpen met het Nederlands. Zelf had ze behoefte aan hulp om naar

Hacer, deelnemster Humanitas-De Steenplaat

Hacer is in 1980 geboren in Turkije, in de stad Yozat, niet ver van Ankara. Ze heeft twee zussen en een broer die ouder zijn en een broertje dat jonger is dan zijzelf. De rest van haar familie woont in Turkije. Een keer per jaar gaat het gezin zes weken naar Turkije, naar Hacers familie.

Hacer heeft in Turkije elf jaar op school gezeten, eerst acht jaar basisonderwijs en daarna nog drie jaar vervolgonderwijs. In Nederland heeft ze vier jaar geleden een cursus van vijf maanden gevolgd en dit jaar heeft ze drie maanden lang twee keer per week Nederlandse taalles. Haar zoon begrijpt 'alles' en sinds haar dochtertje op de kinderopvang zit begrijpt zij ook veel.

Zeven jaar geleden is Hacer naar Nederland gekomen. Haar man, ook van Turkse afkomst, woonde hier toen al negen jaar met zijn familie. Ze hebben twee kinderen: een jongen van 7 jaar en een meisje van 3 jaar. Haar echtgenoot is conciërge bij ROC Zadkine. Hij spreekt goed Nederlands, zegt zij. Op zaterdag gaat hij heel vroeg, om twee uur, naar de veiling om groenten te halen, die verkoopt hij op de markt op het Afrikaanderplein. Een zus van haar man, die zelf twee kinderen heeft, past op zaterdag op de kinderen van Hacer, zodat zij haar man kan helpen.

Hacer heeft veel vriendinnen, van Turkse en ook andere afkomst. "Ik houd van contact". Ze heeft fijne burens. Buurman Jan praat heel veel en komt vaak vragen wat ze nu weer klaarmaakt als hij de geuren in haar keuken ruikt. "Nederlands praten hij altijd."

Hacer werkt graag in haar tuin, ze heeft vooral bloemen die bloeien van maart tot

september. Ook heeft ze een tomatenplantje, courgettes en een kersenboom. Ze heeft ideeën over het aanleggen van haar tuin, en haar schoonvader heeft geholpen met het leggen van een pad in roze en zalmkleurige tegels. In de tuin staat ook een rozenboog waarlangs druiven groeien.

Van Ontmoet en doe goed heeft ze gehoord van een Turkse vrouw, die ook op de school van de kinderen hielp. Zij heeft Hacer vrijwilligerswerk aangeraden.

Bij De Steenplaat geeft Hacer de mensen in de koffiekamer hun drankje en praat met ze. Twee bewoners, een man en een vrouw, maken vaak grapjes tegen haar. Ze wilden graag op de foto met haar en haar dochtertje. Ze heeft ook over haar kinderen verteld aan een oude man uit Afghanistan.

Hacer zou wel sociaal werk willen doen, met moeders en kinderen, maar het liefst met oude mensen. "Ik houd van oude mensen, zij zijn vaak alleen." In de koffiehoek komen vaak dezelfde mensen, onder anderen een mevrouw, met wie ze veel praat.

In Turkije zijn oude mensen niet zo alleen, ze wonen bij familie. Later zou ze wel terug willen naar Turkije, maar haar kinderen willen misschien in Nederland blijven.

Hacer zou graag een opleiding volgen, "een niveau hoger komen" en dan gaan werken. Ze heeft besloten haar kinderen na de zomervakantie op een school met een doorlopend rooster te doen, zodat ze kan werken. Ze zou graag in de buurt werken, maar ze rijdt auto, dus het kan ook wat verder weg zijn, want haar man gaat op de fiets naar zijn werk.

buiten te gaan voor boodschappen en frisse lucht. Vanaf het tweede bezoek heeft deze deelnemster de oudere dame wekelijks bezocht om samen te wandelen en te werken aan de taal. Na afloop van het project is dit contact gebleven.

Bij Humanitas-Bergweg heeft een aantal vrouwen dat de Nederlandse taal redelijk goed beheerst zelf afspraken gemaakt op de dagverzorging en daar gekookt. Deze vrouwen willen doorgaan met hun vrijwilligerswerk, dat wil zeggen dat ze eens in de drie weken een middag meehelpen. Twee vrouwen hebben tijdens het project geassisteerd bij de activiteit Bewegen op de stoel. Ze kwamen iedere week helpen en willen dit ook blijven doen.

Er zijn bij Humanitas-Bergweg vijftien Turkse vrouwen die op de een of andere manier vrijwilligerswerk willen blijven doen. Dat varieert van een keer per week of op afroep als er een grote activiteit is waarbij veel helpende handen nodig zijn.

Ook hebben drie vrouwen zich aangemeld om actief te worden op de Turkse dagverzorging van Humanitas-Bergweg. Deze vrouwen kunnen een brugfunctie vervullen tussen de dagopvang en Turkse ouderen die hier behoefte aan hebben.

In Meerweide heeft een groep Turkse vrouwen samen met ouderen geborduurd. Zowel de vrouwen als de ouderen kenden verschillende technieken die met interesse werden uitgewisseld. Aan het einde van het project waren nog lang niet alle technieken behandeld en zijn afspraken gemaakt om hiermee door te gaan.

Twee deelnemsters bij De Steenplaat kwamen al voordat het project was afgerond iedere week en gingen samen op huisbezoek bij ouderen. Dit willen ze blijven doen. Vier deelnemsters willen eens in de maand blijven komen om bij een bewoner op huisbezoek te gaan of mee te helpen in het restaurant. Een andere deelnemster heeft aangeboden om naaklusjes te doen voor de bewoners.

Overall bleek dat de meeste ouderen de bezoeken erg op prijs stelden, iets wat ze ook lieten merken. Dit gaf de vrouwen het gevoel dat ze gewaardeerd werden en dat ze een bijdrage konden leveren in het welbevinden van de ouderen. Een groep van acht Marokkaanse deelnemsters in Crooswijk wil daarom de ouderen in Hoppesteyn maandelijks blijven bezoeken. Vrijwilligerswerk heeft voor deze vrouwen een meerwaarde gekregen: het gevoel dat ze de samenleving iets te bieden hebben.

Een aantal vrouwen heeft tijdens het project zo de smaak te pakken gekregen dat ze graag verder willen in de zorg. Zeker zeven willen zich aanmelden voor een opleiding binnen de zorg. Ze hebben al te horen gekregen dat ze een stageplaats kunnen krijgen bij de zorginstelling waar ze actief waren tijdens Ontmoet en doe goed.

Een kleine groep vrouwen heeft tijdens het project geleerd wat de meerwaarde is van

vrijwilligerswerk maar wil het liever doen in een andere sector. Ze gaan op zoek naar vrijwilligerswerk met bijvoorbeeld kinderen. Een deelnemster die iets met administratie wil doen, heeft een vrijwilligersplaats gekregen bij de zorginstelling waar ze actief was. Ze heeft zich intussen ook ingeschreven voor een opleiding hiervoor.

Tot slot is bij een groep van ongeveer twintig vrouwen de binding niet tot stand gekomen. Ondanks de intensieve begeleiding hebben ze geen behoefte gekregen om vrijwilligerswerk te blijven doen. Ze hebben trouw zes maanden lang de zorginstelling bezocht en actief deelgenomen aan de activiteiten maar de klik is niet tot stand gekomen. De meesten vonden het project erg leuk maar kunnen vrijwilligerswerk nog geen plaats geven in hun leven, omdat hun gezin en soms ook mantelzorg teveel tijd en aandacht vergt.

**Mevrouw P. Zoetekouw,
bewoonster De Stromen-Meerweide**

Ik ben 72 jaar en heb voordat ik trouwde drie werkhuizen gehad. Een van die werkhuizen was bij een kantoorboekhandel aan huis. Daar werkte ik van 7.30 tot 22.15 uur. Toen ik trouwde ben ik gestopt met buiten de deur werken. Ik heb drie geweldige zonen gekregen. Sinds een paar jaar ben ik weduwe.

Hoe lang ik hier in Meerweide woon? Nou ja, ik woon hier eigenlijk nog niet, maar ben hier voor revalidatie na in het ziekenhuis gelegen te hebben met een klaplong. Aan de ene kant hoop ik snel weer naar huis te mogen, aan de andere kant is dat ook een eng idee. Hier word je zo goed verzorgd. En ik vermaak me prima, ik brei, borduur en bezoek de activiteiten. Ook help ik met tafels dekken en afruimen. Ik ben graag bezig, maar heb ook wel behoefte aan een goed gesprek op zijn tijd. En er vallen zoveel mensen weg om mij heen.

Ik vond de Turkse dames heel open en amicaal. Daar heb ik wel van geleerd, want ik had verwacht dat ze erg terughoudend en stug zouden zijn. Maar dat viel dus erg mee. Daarom heb ik de laatste middag een kort toespraakje gehouden om ze te bedanken. Ik vroeg ze allemaal naar voren te komen en toen stonden ze daar met op hun gezicht duidelijk te zien dat ze onzeker waren over wat er gezegd zou worden. Maar toen bedankte ik ze en gaf ze allemaal een hand. En ik vroeg de bewoners en het personeel van Meerweide om te applaudisseren, wat iedereen meteen deed. Toen kwam een Turkse

dame naar me toe, legde een arm om me heen en bedankte me. Dat was een mooi moment.

Ik had nog nooit een toespraak gehouden, maar heb er kennelijk talent voor, want de woorden kwamen vanzelf. Na afloop vroeg een van de heren of ik over een poosje een woordje wil spreken bij de medaille uitreiking na onze eigen wandelvierdaagse. Dat vind ik wel een beetje eng, maar ik heb het beloofd. Ik doe zelf ook mee, alleen wel in een rolstoel.

Ik vond het project een goed idee, het leukst vond ik het moment van het bedanken. Of het project door zou moeten gaan weet ik niet. In een paar uurtjes kun je mensen niet echt goed leren kennen, maar het viel me wel op dat de dames redelijk Nederlands konden spreken en goed verstaan. Alleen onder elkaar spraken ze hun eigen taal en daar voelde ik me dan niet prettig bij. Ze wisten overigens wel veel en hadden de laatste keer lekkere dingen meegebracht.

Conclusies en tips

Ontmoet en doe goed is een simpele en doeltreffende methode gebleken om allochtone vrouwen te motiveren meer te participeren. Omdat de vrouwen in eerste instantie in veilige groepen konden kennis maken met vrijwilligerswerk, zijn vrouwen bereikt die er anders nooit in aanraking mee zouden zijn gekomen.

Van de 84 deelnemers heeft iets meer dan een kwart afspraken gemaakt met de zorginstellingen om vrijwilligerswerk te blijven doen. Ongeveer 10 procent wil een opleiding gaan volgen binnen de zorg. Een groep vrouwen van zelforganisatie SAJ uit Noord blijft het project voortzetten met de zorginstelling. En een aantal vrouwen wil vrijwilligerswerk blijven doen, alleen niet met ouderen. Ze gaan in hun omgeving op zoek naar een school of buurthuis waar ze terecht kunnen.

Tips

- Het is belangrijk veel tijd te investeren in het werven en informeren van mogelijke deelnemers. Zorg ook voor goede informatie die ze thuis met de familie kunnen bespreken.
- Omdat de vrouwen vaak niet bekend zijn met Nederlandse zorginstellingen is het belangrijk om eerst een kennismakingsbezoek te organiseren voordat ze beslissen over deelname aan het project.
- Zorginstellingen zijn gewend hun vrijwilligers individueel en niet per twintig te krijgen. Toon begrip voor hun situatie en waardeer hun openheid om toch hierop in te spelen.
- Zeker bij aanvang van het project is het van belang dat de vrouwen in groepjes vrijwilligerswerk kunnen doen. Zo kunnen de vrouwen die onzeker zijn zich laten meenemen door vrouwen die zekerder zijn van zichzelf.
- Het is van belang om in eerste instantie in te zetten op activiteiten die voor de vrouwen bekend zijn en waar ze zich zeker bij voelen. Zo groeit hun zelfvertrouwen.
- Om de vrouwen te binden is het belangrijk te zoeken naar activiteiten die zowel de ouderen als de deelnemers interesseren zoals koken, bakken of activiteiten zoals handwerken en knutselen.
- Een goede begeleiding vanaf het begin is essentieel. Deze begeleiding dient op verschillende niveaus plaats te vinden.
- Allochtone vrouwen geven ouderen over het algemeen veel persoonlijke aandacht. Dit wordt door de zorginstellingen en de ouderen enorm gewaardeerd.
- Sluit het traject af met het uitreiken van een certificaat voor alle deelnemers. De vrouwen voelen zich serieus genomen en gewaardeerd. Hetzelfde geldt voor een vrijwilligerscontract.

Gulizar, deelnemster Meerweide

Mijn voornaam is Gulizar, maar iedereen zegt Gul, omdat dat makkelijker en korter is. Ik ben in Turkije in Istanbul geboren op 20 juli 1962. Toen ik 15 was ben ik naar Nederland gekomen om te trouwen. Mijn inmiddels ex-man woonde in Nederland. Ik heb vier kinderen, een dochter met zelf ook twee kinderen en drie ongetrouwde zoons. Ik heb in Turkije de basisschool doorlopen. Verder heb ik zo'n twintig jaar geleden ongeveer anderhalf jaar in een koekjesfabriek gewerkt. Ik heb ook een taal cursus gedaan en veel geleerd door mijn kinderen te overhoren.

Ik heb mijn rijbewijs gehaald en vanuit het Albeda College stage gelopen bij Humanitas. Daar ontmoette ik Nederlandse ouderen. Hier had ik het gevoel gediscrimineerd te worden, vooral door personeel van Surinaamse en Indonesische afkomst. Zij waren volgens mij bang dat ik hun baan in zou pikken.

Intussen ben ik gescheiden en begin nu na een moeilijke tijd voor mijzelf. Dat is ook de reden dat ik mee gedaan heb aan het project en om beter Nederlands te leren.

Ik ben blij dat ik mee gedaan heb, hier voelde ik mij geaccepteerd!

We deden 2 à 2,5 uur spelletjes. De laatste keer kregen wij een certificaat (Ze laat trots haar certificaat zien) en zowel van Safak als van Meerweide cadeautjes. Van Meerweide kregen we een pot met lavendelbloemen en van Safak een sjaal en een Turks boek.

Safak gaf aan de afdeling in Meerweide een mooie klok cadeau.

Wat ik heel graag wil zeggen is het volgende: Vrijwilligerswerk is goed voor iedereen!

Het is goed voor je karakter en je psyche. Iedereen zou het moeten doen, niet alleen allochtone vrouwen, al leren die daardoor wel beter Nederlands. Volgens mij vonden de oude dames het ook fijn, al merkte ik dat de demente dames het wel moeilijk vonden.

Die onthouden niet waarom je een hoofddoek draagt en waarom je niet altijd goed Nederlands spreekt.

Ik zou graag hiermee doorgaan! Vrijwilligerswerk maakt je gezond!

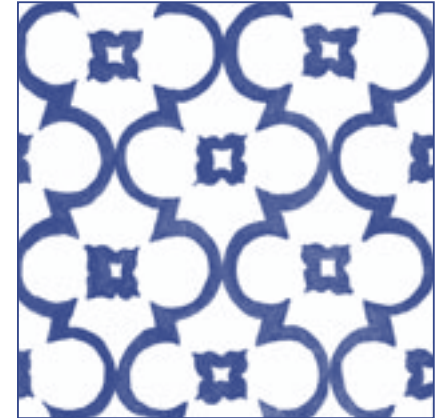
Gulcan, deelnemster Humanitas-Bergweg

Gulcan is in 1974 geboren in Turkije. Op haar zeventiende trouwde ze en kwam naar Nederland. In Turkije volgde ze vijf jaar basisschool. Omdat er in haar dorp geen mogelijkheid was tot vervolgonderwijs, ging ze werken. Ze heeft verschillend werk gehad en behaalde een certificaat van de naaischool. Nu, in Nederland, is naaien haar hobby; ze maakt haar eigen kleding.

In 1996 ging ze zes maanden naar school om Nederlands te leren. Dat vond ze heel leuk, maar ze moest stoppen omdat ze (meer) ging werken. Nu gaat ze af en toe naar school, als ze tijd heeft. Dit is echter niet voldoende om goed Nederlands te leren. Ze kan zich verstaanbaar maken, maar voor belangrijke zaken als gesprekken bij de gemeente of belastingen heeft ze een tolk nodig. Op de eerste drie maanden na heeft Gulcan in Nederland altijd gewerkt. Ze haalde verschillende diploma's, zoals een zwemdiploma en een EHBO-diploma. Verder haalde haar rijbewijs en leerde fietsen.

Ze werkt al tien jaar bij een Islamitisch Educatief Centrum, voor 36 uur per week, evenals haar man, en ze werkt nog 2 uur in de schoonmaak. Ze hebben twee zoons van 16 en 10 jaar. In het educatief centrum wordt alleen Turks gesproken, ze mist daardoor oefening in conversatie Nederlands. Ze heeft Nederlandse burens, oudere mensen met wie ze heel goed contact heeft.

Van november 2008 tot en met mei 2009 heeft ze bij Humanitas-Bergweg gewerkt. Het heeft haar gebracht wat ze ervan verwachtte. Ze wil dan ook graag doorgaan in september.

De sfeer is goed en de mensen zijn vriendelijk. Het werken met ouderen vindt ze boeiend. Het feit dat ze mensen kan helpen ("als kinderen") doet haar goed. In het educatief centrum komen kinderen van 10 tot 16 jaar. Werken met ouderen is zo anders. Respect voor ouderen vindt ze belangrijk. Met een van haar begeleiders heeft ze een speciale band, ze noemt haar Abla (grote zus): "Ze lacht altijd en ze is heel blij, echt!"

Bij Humanitas heeft ze verschillende werkzaamheden verricht. Van het bereiden en serveren van eten tot creatieve bezigheden en assisteren bij de fysiotherapie. In de huiskamer heeft ze op de tafel Turkse pizza's gemaakt. De bewoners waren heel geïnteresseerd en wilden weten hoe ze het deed en welke ingrediënten ze gebruikte. Van hen heeft ze geleerd hoe ze gehaktballen moet maken.

Soms bakt ze thuis Turkse koekjes voor de bewoners, die dankbaar worden ontvangen. Een vrouw is minder aardig; zij weigert op een erg onaardige manier. Gulcan weet dan niet goed hoe te reageren en ervaart op zo'n moment haar gebrek aan taalvaardigheid. Dan zegt ze maar niets. Haar taalvaardigheid is overigens wel vooruitgegaan sinds ze bij Humanitas werkt.

De afgelopen maanden heeft ze veel meer gewerkt dan het gestelde minimum. Graag zou ze willen werken en leren bij dit zorgcentrum, in de verzorging, en daarbij ook haar Nederlands weer oppakken. Maar ze weet ook dat ze dan keuzes moet maken, want: "Ik heb wel salaris nodig."

Literatuurverwijzingen

- 'Allochtonen en vrijwilligerswerk'
Onderzoek uitgevoerd door Regioplan Beleidsonderzoek in opdracht van het ministerie van VWS (Amsterdam 2005)
<http://www.nicis.nl/kenniscentrum/binaries/kiem/bulk/onderzoek/2005/8/eindrapportxallochtonenenvrijwilligerswerkx1154.pdf>
- 'Allochtone vrouwen doen mee! Eerste generatie allochtone vrouwen in Rotterdam en hun perspectief op activering'
Advies van het Sociaal Platform Rotterdam (Rotterdam 2007)
<http://www.spr.rotterdam.nl/images/advies02.pdf>

Colofon

Dit is een uitgave van het Platform Buitenlanders Rijnmond (PBR) in samenwerking met Pluspunt, expertisecentrum voor senioren en participatie.

Projectcoördinatie: Leonieke Schouwenburg en Suat Tas (PBR)

Interviews: Barbara Dingstee, Elze de Jong-van Heusden, Mieke Mudde, Marijke Zebregs en Lineke Nienhuis (vrijwilligers Pluspunt)

Tekst en redactie: Willy Hilverda (Pluspunt) en Leonieke Schouwenburg (PBR)

Fotografie: PBR

Vormgeving: Trichis communicatie en ontwerp, www.trichis.nl

Druk: Drukkerij Bestenzet b.v.

September 2009

PBR

Gebouw De Heuvel, Grotekerkplein 5, 3011 GC Rotterdam, 010 412 20 57, info@pbr.nu, www.pbr.nu

Pluspunt

Ungerplein 2, flat 25, 3033 BR Rotterdam, 010 467 17 11, info@pluspuntrotterdam.nl, www.pluspuntrotterdam.nl

Met dank aan

De deelnemers: Hacer, Hacer M, Elif, Gulcan, Gulizar, Oznur, Saliha en Sumbul Pembe Bayrak van Stichting de Grote Valk

Agnes Bonnen van De Stromen, locatie Meerweide (deelgemeente IJsselmonde)

Hennie Brouwer van Humanitas, locatie De Steenplaat (deelgemeente Feijenoord)

Rietje Koole van Humanitas, locatie Bergweg (deelgemeente Noord)

Gulay Kose van Safak

Louisa Lambillion van De Stromen, locatie Hoppesteyn (deelgemeente

Kralingen-Crooswijk)

Mevrouw Zoetekouw, bewoonster De Stromen-Meerweide

Het project Ontmoet en doe goed werd mogelijk gemaakt dankzij financiële ondersteuning van de dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving van de gemeente Rotterdam.

De methodiekbeschrijving kon worden gerealiseerd dankzij financiële ondersteuning van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.